

Prvi slovenski razlagalni terminološki slovar turizma

Elena Šverko

Cobiss: 1.02

Prispevek opisuje nastanek prvega slovenskega razlagalnega turističnega slovarja, ki se izdeluje na Fakulteti za humanistične študije v Kopru in bo v prvi izdaji v naboru 1000 geselskih člankov prosto dostopen uporabnikom na spletnem portalu Termania. V prispevku predstavljamo potek izdelave, strukturo (masko) turističnega terminološkega slovarja, njegov pomen in vlogo v slovenskem prostoru, problemska področja, nekatere primere rabe določenih gesel in vizijo prihodnosti terminoloških slovarjev pri nas.

Ključne besede: terminološki slovar, turizem, terminologija

The first Slovenian tourism terminology dictionary

This article describes the creation of the first Slovenian explanatory tourism dictionary, which is being produced by the Faculty of Humanities in Koper and will be freely available to users in its first edition with a selection of 1,000 entries on the web portal Termania. This article presents the course of its production, the structure (mask) of a tourism terminology dictionary, its significance and role in the Slovenian context, problematic areas, some examples of the use of specific entries, and a vision of future terminological dictionaries in Slovenia.

Keywords: terminological dictionary, tourism, terminology

0 Uvod

Terminološki slovar je sistematična predstavitev besedja neke stroke, zato se je pri obdelavi terminov treba opirati na sistemskost pojmov, ki se je uveljavila v določenem strokovnem okolju. Kljub mednarodnemu značaju znanosti in raziskovalne dejavnosti nastajajo lokalne posebnosti, zato terminološkega slovarja, napisanega v tujem jeziku, ni mogoče preprosto prevesti (Rey 1995: 114). Slovar je sistem, ki ga je treba izdelati, ne besedilo, ki ga je treba napisati (Humar 1998: 19–20). V prispevku prikazujemo izdelavo prvega korpusnega razlagalnega slovarja slovenskega turizma, ki se pripravlja na Fakulteti za humanistične študije v Kopru. Zasnovan je na večjezičnem korpusu turističnih besedil (Mikolič idr. 2008) in bo prosto dostopen na portalu Termania. Slovar je tudi prevodni: geselski članek vsebuje tudi prevod v angleščino. V nadaljevanju so predstavljeni pomen in vloga terminoloških slovarjev za slovenski prostor, zasnova slovarja turizma ob pregledu nekaterih tujih tovrstnih virov, problematika pri urejanju geselskih člankov in prihodnje naloge v zvezi s slovarjem.

1 Oris terminologije in terminoloških slovarjev

Terminologija je zelo pomemben del izrazja vsakega modernega jezika. Služi konkretni jezikovni skupnosti, je v stalnem stiku s tujimi jeziki (Masár 1997) in predstavlja pomemben del besedišča, ki med drugim odraža tudi dogajanja v družbi. Marjeta Humar (2004: 18–21) pravi, da sta bili prav zadnji desetletji na družbeno-političnem področju prelomni, saj je prišlo do največjih sprememb prav na terminološkem področju, predvsem zato, ker je slovenski jezik doživel veliko statusno spremembo.

Perečo problematiko terminološkega prizadevanja narodov, tudi slovenskega, da še naprej razvijajo terminologijo v narodnem jeziku ali pa se prilagodijo globalizaciji in uporabljajo angleške oz. tuje termine, je mogoče zaslediti še zlasti pri znanosti in strokah, kjer skoraj vsak dan nastaja novo izrazje. Stare stroke, npr. čebelarstvo, ne predstavljajo težave, saj imajo večino izrazja iz narodnega jezika. Izrazje novih strok in novo izrazje v starih strokah pa sta pod močnim vplivom tujih jezikov, npr. angleščine. Poudariti je treba, da marsikatero izrazje prestopa okvire stroke in postaja del splošnega besedišča ter tako vpliva na splošni sporazumevalni jezik. Nove izraze neozko specializiranih strok običajno najprej uveljavljajo sredstva javnega obveščanja, ki velikokrat nimajo prave volje ali dovolj jezika večših ljudi, da bi poimenovanja poslovenili že na samem začetku. Velikokrat tuji izraz preprosto zveni bolje in zanj slovenske ustreznice ne poiščemo. Marjeta Humar (2004: 20–21) kot primer navaja izraz *televoting* in pravi, da bi ga lahko zamenjali s *teleglasovanjem*. Kot dobra primera zamenjave navaja *zgoščenko*, ki je skorajda popolnoma nadomestila *CD-rom*, in *računalnik*, ki je nadomestil *kompjuter*.

2 Vloga terminoloških slovarjev

Na terminološko in terminografsko delo pri nas sta imeli velik vpliv dunajska in praška terminološka šola. Dober terminološki slovar naj bi bil delo skupine strokovnjakov iz določene stroke in jezikoslovcev. Vsaka veda naj bi z lastnim znanjem razvijala tudi lastno strokovno izrazje in skrbela tudi za sistemske, primerne, enoumne in nezaznamovane strokovne izraze. Zelo pomembno je, da nastaja novo izrazje s konsenzom stroke, in prav slovenjenje tujejezičnega izrazja povečuje izrazne možnosti slovenskega jezika, iskanje ustreznikov pa predstavlja resen znanstveno-raziskovalni prispevek. Ustaljenost ima v terminologiji zelo velik pomen in termini naj bi se redko spreminjali (Humar 2004: 20–21).

Ravno terminološki slovarji so atributi razvitih strok. Navadno so razlagalni in normativni ter vsebujejo tudi tuje ustreznice, s čimer omogočajo strokovno in jezikovno ustrezno komunikacijo. Za nove predmete in pojme predlagajo slovensko izrazje. Če so izdelani na domačem gradivu, odražajo duha in kulturo naroda. V

Sloveniji smo v zadnjih letih pridobili temeljne slovarje in leksikone na področju medicine, filma, veterine, bančništva, gledališča, čebelarstva itn. Na področju terminologije je povzročila veliko dela vključitev Slovenije v Evropsko unijo, saj je bilo treba prevesti evropsko zakonodajo.

Globalizacija in sodobni čas slovaropisecem omogočata kakovostnejše in hitrejše terminografsko delo, predvsem ob pomoči računalniških programov za zbiranje in obdelavo slovarskega gradiva. Terminološki slovarji so aktualni le za določeno obdobje, dokler v jezik ne pride nova terminologija določene stroke ali se pomen termina ne spremeni. Do zdaj je veljalo, da je slovar zastarel v trenutku, ko izide, saj je opis minulega stanja v jeziku. S pojavom globalizacije je ta pojav še toliko bolj opazen, saj strokovni izraz poimenuje pojme določene stroke ali panoge. Leksikoni, enciklopedije in tudi nekateri slovarji komercialnih založb so največkrat prevedeni in tako izdelani hitreje kot izvorni slovenski, vendar se v njih pojavljajo različni problemi. Taki slovarji v prvi vrsti ne zajemajo vsega slovenskega strokovnega izrazja, ker niso izdelani na podlagi izpisov iz slovenskih del, zlasti pa ne vsebujejo sopomenskih in starejših poimenovanj. Velikokrat slovaropisci in prevajalci ne sodelujejo s strokovnjaki določene stroke, zato se lahko zgodi, da navedenih slovenskih ustreznikov stroka ne uporablja. Poudariti je treba še, da je zelo pogosto slovar ali leksikon, ki ga založba kupi v tujini, že zastarel. Zavedati se je treba, da je dober izvorni terminološki slovar tudi slovar kulture in ne nazadnje zgodovine nekega naroda. Tak slovar lahko izdela le skupina usposobljenih domačih strokovnjakov. Terminološki slovar obravnava izrazje kot besedje določene stroke in kot besedje nasploh, zato morajo pri njegovi izdelavi sodelovati strokovnjaki določene stroke in leksikografi.

3 Geselski članki slovarjev turizma

Pred zasnovo prvega slovenskega slovarja turizma, ki je izdelan v slovarski maski portala Termania družbe Amebis, so bila pregledana podobna tuja dela iz angleškega in hrvaškega prostora. Slovarji so bili v pomoč v smislu mikrostrukture, predvsem glede sestave in podobe geselskega članka. V nadaljevanju predstavljamo segmente geselskih člankov tujih primerljivih slovarjev. V slovarju *Dictionary of Hotels, Tourism and Catering Management* (Collin 1996) so gesla v geslovníku organizirana abecedno in vsebujejo slovnični podatek. Med gesli lahko opazimo tudi izraze iz splošnega besedišča, ki pa so v slovarju obravnavani v strogi in ozki povezavi s turizmom. Tako za glagol *accept* najdemo sicer splošnejšo razlago *to take something which is being offered*, a termin svojo povezavo s turizmom pokaže prav s primeroma rabe, ki se glasita: *all major credit cards accepted; do you accept payment by cheque?* Podobno so razložena oz. organizirana gesla *access, accident, accommodate* ipd. Enako tehniko smo uporabljali pri urejanju geselskih člankov v slovenskem slovarju turizma (gl. sliko 1).

Iztočnica: koordinacija
Jezik: slovenski
Slovnična oznaka: samostalnik
Kvalifikator turizem: turistična industrija
Definicija: Povezovanje dejavnosti, podjetij, ustanov za njihovo ustaljeno delovanje.
Kolokacija: koordinacija turistične ponudbe
Kolokacija: organizacija in koordinacija
Kolokacija: nacionalna koordinacija za mladinski turizem
Kolokacija: STO je javni gospodarski zavod, ki je zadolžen za informacijsko spremljanje, analizo in koordinacijo turističnih dejavnosti na nacionalni ravni in turistično promocijo države.
Kazalka: PRIM. koordiniranje
Angleški prevod: coordination
Vir: Martina Rodela, povzeto po Corriere della Sera (2011). : Il Sabatini Coletti. Dizionario della Lingua Italiana. http://dizionari.corriere.it/dizionario_italiano/C/coordinazione.shtml (13. 3. 2011); Evroterm; SSKJ.

Slika 1: Primer geselskega članka za termin *koordinacija*

Koordinacija je splošnejši izraz, ki je tudi v geselskem članku splošneje razložen, povezavo s turizmom pa smo poudarili s kolokacijami, npr. *koordinacija turistične ponudbe*, in primerom rabe. Dictionary of Hotels, Tourism and Catering Management (Collin 1996) ima tudi obsežen dodatek, v katerem so zbrane krajšave, ki so v dodatku organizirane po področjih. Žal v slovenskem slovarju turizma krajšave niso bile predvidene, čeprav je na potrebo po vključevanju krajšav v slovar opozorila ena od slovaropisk turističnega slovarja Mojca Kompara. »V slovenskem prostoru, z izjemo spletnega *Slovarčka krajšav*, še nimamo pravega in obsežnega dela, namenjenega krajšavam« (Kompara 2010: 126). Pravi še, da imajo tuji jeziki številne krajšavne slovarje (Kompara 2009: 109), in poudarja potrebo po oblikovanju takega slovarja v slovenskem prostoru.

V slovarju The Authentically English Dictionary for the Tourism Industry (Reily Collins 1996) imamo tudi abecedno urejena gesla in na koncu slovarja še dodatek s simboli za uteži in mere ter podnebne definicije ipd. Slovar ima tudi nekaj slik, ki podrobneje ponazarjajo novo terminologijo. Izpostaviti je treba rabo enciklopedičnih podatkov v geslovniku slovarja. Termin *Air Freedom Rights* razveže z *Rights established for airlines by 1944 Chicago Convention* in v nadaljevanju opiše vseh osem svoboščin. Tudi v slovenskem slovarju turizma smo uporabljali enciklopedične podatke (gl. sliko 2) s strnjnim opisom postopka kuhanja. Leksikonsko razlago terminov smo uporabljali tudi zato, da bi uporabniku dali pomensko čim bolj celovite definicije terminov ter izdelali njemu prijazen slovar, ki na enem mestu združuje več vsebin, tj. razlago, kolokacije, primer rabe, angleško ustreznico ipd.

Slovar Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality (Medlik 2003) je sestavljen iz slovarskega dela in dodatka, v katerem so sezname krajšav, mednarodnih organizacij, držav sveta ipd. Slovar je po mikrostrukturi zelo podoben prej omenjenima angleškima slovarjema in posebej ne izstopa. Najdemo jasno razlago terminov in tudi enciklopedične podatke, kjer so potrebni.

Iztočnica: dimljenje
Jezik: slovenski
Slovnična oznaka: samostalnik
Kvalifikator turizem: kulinarični turizem
Kvalifikator turizem: kulturni turizem
Kvalifikator dejavnost: kulinarika
Definicija: Poseben način kuhanja, pri nizki temperaturi (med 90 in 120 stopinjami), ki daje jedem novo aromo. Vročino dajejo žerjavica, sopara in dim, ki prihaja iz aromatičnega lesa in daje hrani svojevrsten okus.
Kolokacija: toplo dimljenje
Kolokacija: postopek dimljenja
Kolokacija: dimljenje mesnin
Kolokacija: Po rahlem dimljenju kose popečejo, jih ohladijo in dajo v zaseko.
Angleški prevod: smoking
Vir: Mojca Kompara; povzeto po Kulinarika.net (<http://www.kulinarika.net/slovar/dimljenje/>), SSKJ (<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>), The Free Dictionary (<http://www.thefreedictionary.com/>).

Slika 2: Primer geselskega članka za termin *dimljenje*

Pri pisanju slovenskega slovarja turizma smo se zgledovali tudi po dvojezičnem angleško-hrvaškem slovarju turizma Englesko-hrvatski rječnik za hotelijerstvo, turizam i ugostiteljstvo (Pavlinek 2005). Posebnost tega slovarja je obsežen opis sestave slovarja, ki se nahaja na začetku. Prav opis strukture gesel je bil v veliko pomoč pri pisanju slovenskega slovarja turizma. Slovar je opremljen še z dodatkom, kjer najdemo med drugim tudi nekaj krajšav, seznam držav ipd. Angleško-hrvaški slovar je seveda usmerjen v dekodiranje, zato je struktura geselskega članka drugačna kot v slovenskem slovarju turizma, ki je razlagalni in ima na koncu geselskega članka zapisane še ustreznike v angleškem jeziku.

4 Zasnova slovenskega slovarja turizma

V slovenskem prostoru je terminoloških slovarjev čedalje več; največ so jih pripravili v Sekciji za terminološke slovarje ZRC SAZU. Čeprav je nabor kar pester, marsikateri terminološki slovar še vedno manjka, tudi razlagalni slovar turizma. Prav potreba po izgradnji sodobnega turističnega slovarja je bila povod za izdelavo Večjezičnega korpusa turističnih besedil. Izgradnja korpusa turističnih besedil se je začela leta 2006 na Znanstveno-raziskovalnem središču Univerze na Primorskem. Korpus vključuje besedila v slovenskem, angleškem in italijanskem jeziku in obsega 30 milijonov besed, zato se uvršča med večje večjezične korpusne, ki vključujejo slovenski jezik (Mikolič idr. 2008). Namen korpusnega projekta je zbrati turistično terminologijo v turističnem terminološkem slovarju.

Izdelava izvirnega terminološkega slovarja je potekala v več fazah. V prvi fazi je bila organizirana uredniška ekipa desetih slovaropiscev. Ti so pomoč nemalokrat iskali tudi pri prevajalcih in strokovnjakih, usposobljenih za določeno ožje

terminološko področje. Termini kandidati za vključitev v slovar turizma so bili avtomatsko pridobljeni iz korpusa turističnih besedil ob pomoči informatika asist. mag. Jerneja Vičiča. Geslovnik so pregledali še uredniki in recenzenti. V drugi fazi so bili sezname potencialnih gesel po sklopih razdeljeni slovaropiscem. Vsak je prejel tri ali več med seboj povezanih terminoloških sklopov, npr. terminologijo iz kulinarčnega in/ali kmečkenga/podeželskega turizma. Sledila je pripravljalna faza za izgradnjo slovarja. Določiti je bilo treba ciljno skupino ali skupine uporabnikov takega dela, namen terminološkega slovarja in njegov obseg ter se osredotočiti na že zbrano gradivo, ki predstavlja geslovnik, in morebitne nove termine, predvsem sopomenke, ki jih slovaropisci naknadno vključujejo v slovar. Treba se je bilo osredotočiti na izdelavo geslovnika in posameznega geselskega članka, določiti je bilo treba termine, ki bodo iztočnice v slovarju, ipd. Ne nazadnje je bilo treba tudi razmišljati o formatu slovarja, elektronski različici, njegovi podobi in posodobitvah. Slovaropisno delo je dolgotrajno in v vseh fazah morajo sodelovati strokovnjaki, leksikografi, prevajalci, uredniki, recenzenti, informatiki itn.

Izgradnje slovarja brez pomoči računalnika si skoraj ne moremo več predstavljati. Za izdelavo turističnega slovarja je bila pri podjetju Amebis na portalu Termania izdelana posebna maska za urejanje slovarskih gesel slovarja turizma. Da bi čim bolj olajšali delo slovaropiscem in da bi jim bili čim bolj v pomoč, so pristojni pri podjetju Amebis v slovarsko masko samodejno vnesli nekaj podatkov. Termine, ki smo jih vključili v slovenski slovar turizma, delimo na monograme, bigrame in trigrame – eno-, dvo- in tribesedne. Vsi monogrami so bili v slovarsko masko vključeni samodejno, tako tudi jezik, slovnični podatek, nekateri kvalifikatorji turizma in kvalifikatorji dejavnosti, primer rabe in prevod. Vsi ti avtomatizirani postopki so bili v veliko pomoč, a nemalokrat se je pokazalo, da brez budnega očesa slovaropisca ne gre. Najpogosteje je bilo treba dodajati še druge kvalifikatorje, npr. pri terminu *aperitiv* poleg kvalifikatorja *kulinarični turizem* še kvalifikator *kulinarika*; tudi primer, ki ga je sistem samodejno navedel, ni bil vedno najboljši, enako je bilo s prevodom. Poudariti je treba, da je samodejni pristop deloval zgolj pri monogramih, torej ga ni bilo mogoče pričakovati pri bigramih in trigramih ter vseh na novo vnesenih terminih (gre predvsem za kolokacije, sopomenke ipd.).

5 Problemsko področje

Razlage pomenov terminov so temeljni element vsakega specializiranega slovarja, njihovo pisanje pa je najzahtevnejša naloga slovaropisca, zato tega ni bilo mogoče samodejno vnesti v slovarsko masko. V slovarju turizma morajo biti razlage uporabniku prijazne in ustrezati njegovim potrebam, zato so bili tipi razlag in tehnika razlaganja predhodno dobro definirani. Razlaga mora natančno opisati pojem, ki ga poimenuje termin, biti mora kar se da kratka, razumljiva strokovnjaku in nestrokovnjaku. Izražena mora biti z nevtralnimi knjižnim in strokovnim izrazjem, ki pa mora biti v slovarju pojasnjeno. Razlaga mora ločiti pomene terminov na isti ravni,

nadpomenke od podpomenk, sopomenke in protipomenke. Ob pisanju razlag se je treba zavedati, da učinkujejo tudi kot normativno sredstvo. Razlage v terminoloških slovarjih naj bi bile brezosebne in brez čustvene obarvanosti.

V nadaljevanju so predstavljena problemska področja.

5.1 Kolokacije, sopomenke in kazalke

Slovar turizma je opremljen tudi s kolokacijami, sopomenkami in kazalkami. Kolokacije stojijo takoj za razlago termina in pred primerom. Na uredniškem sestanku smo se odločili, da jih omejimo na največ 5 reprezentativnih kolokacij za vsak posamezen termin. Izbrane so bile s pomočjo besednih skic iz programa Sketch Engine (SkE), kjer je nameščen Večjezični korpus turističnih besedil. Iz pojavitev so bile izluščene raznovrstne in najbolj reprezentativne kolokacije (nekaj primerov je razvidnih s slike 3). Kolokacije so bile zapisane samo pri monogramih; pri bigramih in trigramih jih ni. Geselski članek je opremljen še s sopomenkami (na sliki 3 je to *veleposlanik*). Včasih je bilo sopomenko mogoče najti ob pomoči besedne skice, večkrat pa je bilo treba uporabljati tudi druge slovarske in enciklopedične vire. Sopomenko je bilo treba dosledno vključiti v geslovnik kot novo geslo, tudi če ni bila že predhodno predvidena za vnos s seznama terminov kandidatov. Enako velja za kazalki *ambasada* in *veleposlaništvo*, ki sta tudi vključeni kot novi gesli. Vsa na novo vključena gesla so izdelana popolnoma ročno.

Iztočnica: ambasador

Jezik: slovenski

Slovnična oznaka: samostalni

Kvalifikator turizem: turizem

Kvalifikator dejavnost: turistična industrija

Kvalifikator dejavnost: javna uprava

Definicija: Najvišji diplomatski predstavnik kake države v tuji državi.

Kolokacija: slovenski ambasador

Kolokacija: ambasador slovenskega turizma

Kolokacija: kulturni ambasador

Kolokacija: Zoran Naprudnik je bil vrsto let izjemno cenjen ambasador slovenskega popotništva in turizma v evropskih popotniških asociacijah.

Sopomenka: veleposlanik

Kazalka: GL. ambasada

Kazalka: GL. veleposlaništvo

Angleški prevod: ambassador

Vir: SSKJ (<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>); The Free Dictionary (<http://www.thefreedictionary.com/>); Wikipedija (http://sl.wikipedia.org/wiki/Glavna_stran).

Slika 3: Primer geselskega članka za termin *ambasador*

5.2 Primeri rabe

Slovar turizma je opremljen tudi s primeri rabe, ki izhajajo iz Večjezičnega korpusa turističnih besedil in so v slovarsko masko vneseni samodejno. V masko je ob pomoči informatika vključen prvi korpusni primer, ker pa se ta ob pregledovanju

in urejanju geselskih člankov včasih ne izkaže za najboljšega, slovaropisci ročno urejajo tudi primere rabe, ki morajo dosledno odražati rabo termina v čim bolj realni situaciji. Ker s samodejnim pristopom ni bilo mogoče dosledno izbrati najboljšega primera, smo ga slovaropisci ob pomoči primerov iz korpusa, ki smo jih pregledovali s pomočjo SkE, zamenjali z ustrežnejšim. Primer neustreznega primera rabe je prikazan na sliki 4.

Iztočnica: aglomeracija
Jezik: slovenski
Slovnična oznaka: samostalniik
Kvalifikator turizem: urbani turizem
Kvalifikator dejavnost: geografija
Kolokacija: priloge, predpisi občine, zbir relevantnih aglomeracij
Kolokacija: prikaz po aglomeracijah
Angleški prevod: agglomeration

Slika 4: Primer geselskega članka za termin *aglomeracija*

5.3 Razlage

Pisanje razlag terminov je bilo najbolj kompleksno delo. Pisali smo jih ob pomoči Večjezičnega korpusa turističnih besedil, SSKJ in slovenskih ter tujih splošnih in terminoloških slovarjev. Glavnina vnesenih terminov predstavlja samostalniške monograme, na drugem mestu po pogostosti so pridevniški monogrami. Definiranje pridevniških monogramov izhaja iz definiranja samostalniških monogramov, zato je treba slednje razlagati še pazljiveje. Na sliki 5 je primer geselskega članka pridevniškega monograma, na sliki 6 pa samostalniškega monograma.

Iztočnica: alpinističen
Jezik: slovenski
Slovnična oznaka: pridevnik
Kvalifikator turizem: gorniški turizem
Kvalifikator dejavnost: šport
Definicija: Nanašajoč se na alpiniste ali alpinizem.
Kolokacija: alpinistično smučanje
Kolokacija: alpinistični vzpon
Kolokacija: alpinistično združenje
Kolokacija: Alpinistično smučanje predstavlja nadgradnjo turnega smučanja v visokogorju, ki se odvija na večjih strminah (nad 45 °) oziroma bolj izpostavljenih pobočjih, kjer vsak zdrs ali padec predstavlja resno nevarnost.
Kazalka: GL. alpinizem
Kazalka: GL. alpinistika
Angleški prevod: mountaineering; mountain-climbing
Vir: SSKJ

Slika 5: Primer geselskega članka za termin *alpinističen*

Iztočnica: alpinizem
Jezik: slovenski
Slovnična oznaka: samostalnik
Kvalifikator turizem: gorniški turizem
Kvalifikator dejavnost: šport
Definicija: Šport, prstočasna ali poklicna dejavnost, pri kateri posameznik stremi k doseganju visokih vrhov na goratih območij, največkrat s športnim plezanjem.
Kolokacija: sekcija za alpinizem
Kolokacija: ekstremni alpinizem
Kolokacija: slovenski alpinizem
Kolokacija: Danes v svetu športa in rekreacije prednačijo altrenativne oblike, kot so gorsko kolesarjenje, alpinizem, jamarstvo, rafting in kajak, ki pa seveda zahtevajo potrebne izkušnje in znanja ter vodnike specializirane za posamezne dejavnosti.
Angleški prevod: mountain climbing; mountaineering;
Vir: Elena Šverko, povzeto po Encyclopedia Britannica, Wikipedija, Oxford Dictionaries.

Slika 6: Primer geselskega članka za termin *alpinizem*

V turističnem slovarju so razlage usmerjene v turistični kontekst. To je mogoče videti iz razlage termina *alpinizem*, ki se glasi *šport, prstočasna ali poklicna dejavnost, pri kateri posameznik stremi k doseganju visokih vrhov na goratih območij, največkrat s športnim plezanjem*. Če primerjamo razlago te iztočnice z razlago iz SSKJ, najdemo za termin *alpinizem* tole razlago: *veda o Alpah in alpinistiki*, ki je veliko splošnejša in ni turistično naravnana. Cilj terminološkega slovarja je bil prikazati rabo termina v čim bolj turističnem kontekstu, ob zavedanju, da je ta vseeno zelo širok. Razlaga v turističnem slovarju mora biti jasna in odražati mora terminološki pomen.

Termini, ki imajo poleg širšega pomena še zelo ozkega turistično usmerjenega, so bili v slovarju še dodatno razloženi. Tak je termin *dimljenje* na sliki 7, pri katerem lahko v razlagi vidimo še krajši opis postopka priprave jedi.

Iztočnica: dimljenje
Jezik: slovenski
Slovnična oznaka: samostalnik
Kvalifikator turizem: kulinarčni turizem
Kvalifikator turizem: kulturni turizem
Kvalifikator dejavnost: kulinarika
Definicija: Poseben način kuhanja, pri nizki temperaturi (med 90 in 120 stopinjami), ki daje jedem novo aromo. Vročino dajejo žerjavica, sopara in dim, ki prihaja iz aromatičnega lesa in daje hrani svojevrsten okus.
Kolokacija: toplo dimljenje
Kolokacija: postopek dimljenja
Kolokacija: dimljenje mesnin
Kolokacija: Po rahlem dimljenju kose popečejo, jih ohladijo in dajo v zaseko.
Angleški prevod: smoking
Vir: Mojca Kompara; povzeto po Kulinarika.net (<http://www.kulinarika.net/slovar/dimljenje/>), SSKJ (<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>), The Free Dictionary (<http://www.thefreedictionary.com/>).

Slika 7: Primer geselskega članka za termin *dimljenje*

V nekaj primerih smo pod enim geslom navedli tujo in slovensko obliko. Čeprav je bila tuja pogostejša, kot to velja za *catering* (prikazana je na sliki 8), smo s pomočjo besednih skic opazili tudi sicer skromnejši delež podomačene pisne dvojnice *katering*, zato smo vključili tudi slednjo. Najprej se je pojavila težava, kako vključiti pisno dvojnico: ali kot novo geslo ali samo kot kolokacijo. Ker smo bili sklepčni, da je vključitev pisne dvojnice termina v okviru kolokacije premalo, v okviru sopomenke pa bi to pomenilo še en vnos celotnega gesla, smo se odločili, da bo imela pisna dvojnica večjo težo, če bo vključena ob tuji različici, kot je prikazano na sliki 8. S tem želimo le poudariti, da je na podlagi korpusa, ki smo ga uporabili, v rabi tudi različica *katering*.

Iztočnica: catering tudi katering

Jezik: slovenski

Slovnična oznaka: samostalnik

Kvalifikator turizem: kulinarčni turizem

Kvalifikator dejavnost: kulinarika

Definicija: Postrežba pripravljene hrane in pijače pri naročniku na dogovorjeni lokaciji. Nosilec živilske dejavnosti tako naročniku zagotovi, po pripravi hrane v centralni kuhinji, transport, strežbo na domu oz. na dogovorjenem mestu, pomivanje posode, odstranjevanje odpadkov ipd.

Kolokacija: letalski catering

Kolokacija: catering služba

Kolokacija: catering storitve

Kolokacija: Catering je gostinska dejavnost, ki se ukvarja s proizvodnjo jedi, s pripravo pijač in jedi, s postrežbo le-teh na gostinski način za takojšnjo uporabo.

Angleški prevod: catering

Vir: Mojca Kompara; povzeto po (http://www.zzv-lj.si/nimages/static/zzv_static/434/files/catering_26112008.pdf), The Free Dictionary (<http://www.thefreedictionary.com/>).

Slika 8: Primer geselskega članka za termin *catering* z dvojnico *katering*

5.4 Prevodi

Odločili smo se, da v geselski članek vključimo še ustreznice v angleškem jeziku. Prevodi so bili v prvi fazi pridobljeni samodejno, s pomočjo slovarja Presis (<http://presis.amebis.si/prevajanje/>, dostop 12. 11. 2011). V nadaljevanju so bili samodejno vneseni v slovarsko masko. Vsak prevod ni bil najboljši, zato smo jih slovaropisci preverjali v referenčnih priročnikih in slovarjih in jih po potrebi zamenjali z ustrežnejšimi. V posebno okno smo dodajali še vire, iz katerih smo črpali.

6 Prihodnost

Turistični slovar bo kmalu prosto dostopen na spletni strani Termania. V prvi objavi bo štel okoli 1000 geselskih člankov, v prihodnje pa bo še dodatno nadgrajen z novimi gesli. Ekipa, ki je sodelovala pri izdelavi slovarja, se je skupaj z vodjo projekta dr. Vesno Mikolič odločila za začetni nabor 1000 geselskih člankov, ker je želela, da bi bil slovar čim prej prosto dostopen na spletu tudi drugim uporabnikom. Nabor

gesel se bo v prihodnje sproti nadgrajeval in povečeval. V slovarju za zdaj ni mogoče najti kulturološko specifičnih terminov, vezanih predvsem na slovenski turizem, npr. za nekatere tipične slovenske jedi, kot so *potica*, *gibanica*, *žlikrof* ipd., pa tudi drugih, kot npr. *kozolec*, *Šavrinka* ipd. Ti izrazi v Večjezičnem korpusu turističnih besedil niso bili dovolj pogosti, da bi jih vključili na sezname za prve slovarske vnose, zato se bo to zgodilo v drugi fazi. V začetni fazi v slovarju ne najdemo krajšav, čeprav so v turizmu zelo pogoste, najpogostejše in reprezentativne, npr. *B&B*, bodo v slovar vključene v nadaljnjih fazah posodobitve. Predvideno je tudi, da se bodo angleškimi ustreznikom dodali še italijanski, nemški in francoski.

7 Sklep

V vsakem modernem jeziku ima terminologija ključno vlogo. Marjeta Humar (2004) opozarja, da se z veliko količino medijev, ki v jezik prinašajo tuje pojme s tujimi poimenovanji, tuji termin v slovenščini posledično hitreje ustali in uporabljajo, pa čeprav bi zanj imeli slovensko ustreznico. Kot neuspeli poskus navaja *Evropsko unijo*, kot dobrega pa *zgoščenko*, ki se je v slovenskem jeziku lepo uveljavila. V prispevku smo prikazali izdelavo prvega razlagalnega slovenskega slovarja turizma, ki bo za uporabnike prosto dostopen na spletnem portalu Termania in se bo v prihodnje še posodabljal in dograjeval. Prikazana je zasnova slovarja in izpostavljena so nekatera problemska področja. Prispevek se osredotoča na sestavo geselskih člankov, predvsem v smislu pisanja definicij, ki je v celoti potekalo ročno, in samodejnega pristopa, ki je bil v uporabi pri nekaterih drugih sestavinah geselskega članka. Kot temeljna pa je poudarjena potreba po izdelavi kakovostnih terminoloških slovarjev, turističnega sploh, v slovenskem prostoru.

Literatura

- Collin 1996 = Peter Hodgson Collin, *Dictionary of hotels, tourism and catering management*, Teddington: P. Collin – PCP, 1996.
- Humar 1998 = Marjeta Humar, Slovensko strokovno slovaropisje v obdobju po osamosvojitvi, v: *Slovensko naravoslovno-tehnično izrazje: zbornik referatov s Posvetovanja o slovenskem naravoslovno-tehničnem izrazju*, Ljubljana, 22.–23. maj 1998, ur. Marjeta Humar, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 1998, 19–26.
- Humar 2004 = Marjeta Humar, Stanje in vloga slovenske terminologije in terminografije: terminologija v času globalizacije, v: *Terminologija v času globalizacije*, ur. Marjeta Humar, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2004, 20–21.
- Kompara 2009 = Mojca Kompara, Prepoznavanje krajšav v slovenskih elektronskih besedilih, *Jezikoslovni zapiski* 15 (2009), št. 1–2, 95–112.
- Kompara 2010 = Mojca Kompara, Krajšavni slovarji, *Jezikoslovni zapiski* 16 (2010), št. 2, 111–129.

- Masár 1997 = Ivan Masár, Terminologická kultúra a komunikatívna efektívnosť, *Kultúra slova* 31 (1997), št. 4, 193–200.
- Masár 1998 = Ivan Masár, Príprava nového vydania jedného terminologického slovníka, *Kultúra slova* 32 (1998), št. 3, 141.
- Medlik 2003 = Slavoj Medlik, *Dictionary of travel, tourism and hospitality*, Oxford: Butterworth-Heinemann, 2003.
- Mikolič idr. 2008 = Vesna Mikolič idr., Vpliv namembnosti korpusa na označevanje besedilnega gradiva za »Večjezični korpus turističnih besedil«, v: *Zbornik Šeste konference Jezikovne tehnologije, 16.–17. oktober 2008: zbornik 11. mednarodne multikonference Informacijska družba*, ur. Tomaž Erjavec – Jerneja Žganec Gros, Ljubljana: Institut Jožef Stefan, 60–64.
- Pavlinek 2005 = Božica Pavlinek, *Englesko-hrvatski rječnik za hotelijerstvo, turizam i ugostiteljstvo*, Zagreb: Školska knjiga, 2005.
- Reily Collins 1996 = Verité Reily Collins, *The Authentically English Dictionary for the Tourism Industry*, London: Authentically English, 1996.
- Rey 1995 = Alain Rey, *Essays on Terminology*, Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 114.
- SkE = *Sketch Engine* (<http://www.sketchengine.co.uk>) (dostop 12. 11. 2011).
- SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika* 1–5, Ljubljana: SAZU oz. ZRC SAZU (izd.) – DZS (zal.), 1970–1991.
- Termania* (<http://www.termania.net/>) (dostop 12. 11. 2011).
- Turistični korpus* (<http://jt.upr.si/turisticnikorpus>) (dostop 12. 11. 2011).

The first Slovenian tourism terminology dictionary

Summary

This article presents the production of the first Slovenian tourism dictionary, which is being produced by the Faculty of Humanities in Koper and will be freely available to users in its first edition with a selection of 1,000 entries on the web portal Termania. In the future it will be further updated and improved. Terminology is an important part of vocabulary in every language, and so the creation of terminological dictionaries is of key importance. This article emphasizes the significance and role of terminological dictionaries for the Slovenian context and the necessity of developing a tourism dictionary. Because translated terminological dictionaries do not encompass the culture-specific aspects of a particular language, foreign sources are used only as an aid in creating the entries for the Slovenian tourism dictionary. This article presents the dictionary mask, presents some problematic examples, and concludes with a vision for the future.